

การประเมินความเสี่ยงการทุจริตในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสินบน สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗

กลุ่มงานกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการกรม
สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

**การประเมินความเสี่ยงการทุจริตในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสินบน
ของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗**

สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เป็นส่วนราชการตามระเบียบบริหารราชการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) โดยมีหน้าที่และอำนาจเกี่ยวกับการให้ทุนวิจัยและนวัตกรรม การจัดทำฐานข้อมูลและดัชนีด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ การริเริ่ม ขับเคลื่อนและประสาน การดำเนินงานโครงการวิจัยและนวัตกรรมที่สำคัญของประเทศ การจัดทำมาตรฐานและจริยธรรมการวิจัย การส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้เพื่อใช้ประโยชน์ การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านการวิจัยและ นวัตกรรมและการให้รางวัล ประกาศเกียรติคุณ หรือยกย่องบุคคลหรือหน่วยงานด้านการวิจัยและนวัตกรรม และสำนักงาน ป.ป.ท. ได้ขับเคลื่อนให้หน่วยงานภาครัฐ มีระบบ มาตรการ หรือแนวทางในการบริหารจัดการความ เสี่ยงของการดำเนินงานที่อาจก่อให้เกิดการทุจริต โดยให้การประเมินความเสี่ยงการทุจริตเป็นเครื่องมือในการป้องกัน สกัดกั้น ลด และปิดโอกาสการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐ และในปีงบประมาณ ๒๕๖๗ สำนักงาน ป.ป.ช. ได้กำหนดให้ แต่ละหน่วยงานดำเนินการจัดทำ การประเมินความเสี่ยงการทุจริตในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสินบน ซึ่งสำนักงาน ป.ป.ท. ได้จัดทำเครื่องมือการประเมินความเสี่ยงการทุจริตเชิงคุณภาพ (Corruption Risk Assessment) เพื่อประเมิน ประสิทธิภาพของแผนบริหารความเสี่ยงการทุจริตของหน่วยงานภาครัฐ และเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐสามารถ นำมาตรการในการป้องกันการทุจริต (Corruption Risk Control) ไปสู่การปฏิบัติให้เห็นผลเป็นรูปธรรม อันจะส่งผล ให้ปัญหาการทุจริตในหน่วยงานภาครัฐลดลง ประชาชนและชาวต่างชาติมีความเชื่อมั่นต่อการทำงานของหน่วยงาน ภาครัฐ

ดังนั้น วช. ได้เล็งเห็นความสำคัญต่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริตทุกรูปแบบ และ เป็นไปตามที่สำนักงาน ป.ป.ช. กำหนด จึงได้จัดทำ การวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงการทุจริตในประเด็นที่ เกี่ยวข้องกับสินบนตามคู่มือการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ Integrity and Transparency Assessment ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗

ประเภทของความเสี่ยงการทุจริตในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสินบน แบ่งได้ ๔ ประเด็น ดังนี้

- (๑) การอนุมัติ อนุญาต ตามพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาต ของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๘
- (๒) การใช้อำนาจตามกฎหมาย/การให้บริการตามภารกิจ
- (๓) การจัดซื้อจัดจ้าง
- (๔) การบริหารงานบุคคล

วิธีการประเมินความเสี่ยงการทุจริต มีขั้นตอนหลัก ๕ ขั้นตอน ดังนี้

- (๑) การคัดเลือกกระบวนการ หรือโครงการ
- (๒) การกำหนดประเด็นความเสี่ยงการทุจริต
- (๓) การกำหนดเกณฑ์การประเมินความเสี่ยงการทุจริต
- (๔) การประเมินความเสี่ยงการทุจริต
- (๕) การจัดทำแผนบริหารจัดการความเสี่ยงการทุจริต

ขั้นตอนที่ ๑ การคัดเลือกกระบวนการหรือโครงการในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสินบน

การค้นหากระบวนการซึ่งเป็นการปฏิบัติงานหลักของหน่วยงานที่มีความเสี่ยงการทุจริต การค้นหาความเสี่ยงการทุจริตอาจค้นหาจากความเสี่ยงที่เคยเกิด หรือคาดว่าจะเกิดซ้ำสูง มีประวัติอยู่แล้ว (Known Factor) และไม่เคยเกิดหรือไม่มีประวัติมาก่อน แต่มีความเสี่ยงจากการพยากรณ์ ในอนาคตว่ามีโอกาสเกิด (Unknown Factor) ในขั้นตอนนี้เป็นการตั้งสมมติฐานหรือ เป็นการพยากรณ์ล่วงหน้าที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพิ่มเติม (Scenario) เป็นการมองข้อมูลไปข้างหน้า (Forward looking information) โดยไม่คำนึงว่าหน่วยงานมีมาตรการควบคุมความเสี่ยงการทุจริตนั้นอยู่แล้วหรือไม่ โดยการมองความเสี่ยงการทุจริตด้วยข้อมูลที่เลวร้ายที่สุด (Worst Case) หลักการที่สำคัญ ต้องไม่เอาปัญหาหรือข้อจำกัดจากการบริหารงาน

ลำดับที่	ประเภทของความเสี่ยงการทุจริตในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสินบน	กระบวนการหรือโครงการ
๑	การอนุมัติ อนุญาต ตามพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๘	การพิจารณาออกใบอนุญาตใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ ตามพระราชบัญญัติสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๘
๒	การใช้อำนาจตามกฎหมาย/การให้บริการตามภารกิจ	การพิจารณาข้อเสนอโครงการ ทุนอุดหนุน การวิจัยและนวัตกรรม
๓	การจัดซื้อจัดจ้าง	การจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ (e-bidding)
๔	การบริหารงานบุคคล	การสรรหา/คัดเลือกบุคลากรสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

ขั้นตอนที่ ๒ การระบุประเด็นความเสี่ยงการทุจริต

เป็นขั้นตอนหลังจากที่หน่วยงานตกลงร่วมกันว่าจะนำกระบวนการใดมาจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงการทุจริตของหน่วยงาน หลังจากนั้นให้หน่วยงานนำกระบวนการนั้นมาบรรยายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงานในกระบวนการนั้น และทำการระบุประเด็นความเสี่ยงการทุจริตในแต่ละขั้นตอน โดยการระบุประเด็นความเสี่ยงการทุจริตให้อธิบายรายละเอียดเหตุการณ์ที่มีโอกาสเกิดความเสี่ยงการทุจริตว่ามีรูปแบบพฤติกรรมการทุจริตที่ในแต่ละขั้นตอนในการดำเนินงานของกระบวนการหรือโครงการที่ทำการประเมินให้ละเอียดและชัดเจนมากที่สุดว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร โดยเฉพาะรายละเอียดในส่วนที่เจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปมีพฤติกรรมทุจริตอย่างไร โดยผู้ปฏิบัติงานหรือรับผิดชอบกระบวนการหรือโครงการ (Risk Owners) และตัวแทนของหน่วยงานอาจมีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกด้วยก็ได้เนื่องจากการประเมินความเสี่ยงการทุจริต Risk Owners ส่วนใหญ่ไม่ยอมรับหรือบิดเบือนในความบกพร่องของตนเอง ผู้ประเมินความเสี่ยงการทุจริตจึงไม่ใช่ Risk Owners เท่านั้น

ขั้นตอนที่ ๓ การกำหนดเกณฑ์การประเมินความเสี่ยงการทุจริต

สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ได้กำหนดเกณฑ์สำหรับใช้ในการประเมินความเสี่ยงการทุจริตในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสินบนในกระบวนการอนุมัติ อนุญาต ตามพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๘ การใช้อำนาจตามกฎหมาย/การให้บริการตามภารกิจ การจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารงานบุคคล โดยพิจารณาจาก ๒ ปัจจัย คือ ด้านโอกาส และด้านผลกระทบ ดังนี้

๑. โอกาสที่จะเกิด (Likelihood) พิจารณาความเป็นไปได้ที่จะเกิดเหตุการณ์ความเสี่ยง ในช่วงเวลาหนึ่งในรูปของความถี่ หรือความน่าจะเป็นที่เกิดเหตุการณ์นั้น ๆ

๒. ผลกระทบ (Impact) การวัดความรุนแรงของความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากความเสี่ยงนั้น โดยสามารถแบ่งเป็นผลกระทบทางการเงินและผลกระทบที่ไม่ใช่การเงิน

ตารางที่ ๑ เกณฑ์โอกาสที่จะเกิดการทุจริต (Likelihood)

โอกาสที่จะเกิดการทุจริต (Likelihood)	
๕	โอกาสเกิดการกระทำทุจริตมากกว่าร้อยละ ๒๐ ต่อปี
๔	โอกาสเกิดการกระทำทุจริตไม่เกินร้อยละ ๑๕ ต่อปี
๓	โอกาสเกิดการกระทำทุจริตไม่เกินร้อยละ ๑๐ ต่อปี
๒	โอกาสเกิดการกระทำทุจริตไม่เกินร้อยละ ๕ ต่อปี
๑	โอกาสเกิดการกระทำทุจริตไม่เกินร้อยละ ๑ ต่อปี

ตารางที่ ๒ เกณฑ์ผลกระทบ

ระดับความรุนแรงของผลกระทบ (Impact)	
๕	เกิดความเสียหายต่อรัฐ เจ้าหน้าที่ที่ถูกลงโทษซึ่งมูลความผิดเข้าสู่กระบวนการทางยุติธรรม
๔	ภาพลักษณ์ของหน่วยงานติดลบเรื่องความโปร่งใส สื่อมวลชน สื่อสังคมออนไลน์ ลงข่าวอย่างต่อเนื่อง และสังคมให้ความสนใจ
๓	หน่วยตรวจสอบของหน่วยงาน หรือหน่วยตรวจสอบจากภายนอกเข้าตรวจสอบข้อเท็จจริง
๒	ปรากฏข่าวลือที่อาจพาดพิงคนภายในหน่วยงาน มีคนร้องเรียน แจ้งเบาะแส
๑	แทบจะไม่มี

ตารางที่ ๓ เกณฑ์วัดระดับความรุนแรงของความเสี่ยงการทุจริต (Risk Score)

Risk Score					
โอกาสเกิด	ผลกระทบ				
	๑	๒	๓	๔	๕
๕	สูง	สูง	สูงมาก	สูงมาก	สูงมาก
๔	ปานกลาง	สูง	สูง	สูงมาก	สูงมาก
๓	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูง	สูงมาก
๒	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูงมาก
๑	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	สูง	สูง

ระดับความรุนแรงของความเสี่ยงการทุจริต

สีเขียว หมายถึง ความเสี่ยงระดับต่ำ

สีเหลือง หมายถึง ความเสี่ยงระดับปานกลาง

สีส้ม หมายถึง ความเสี่ยงระดับสูง

สีแดง หมายถึง ความเสี่ยงระดับสูงมาก

ขั้นตอนที่ ๔ การประเมินความเสี่ยงการทุจริตในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสินบน

เป็นขั้นตอนการระบุประเด็นความเสี่ยงการทุจริตในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสินบน โดยการอธิบายรายละเอียดเหตุการณ์ที่มีโอกาสเกิดความเสี่ยงการทุจริตว่ามีรูปแบบพฤติกรรมการทุจริตในแต่ละขั้นตอนในการดำเนินงานของกระบวนการของการอนุมัติ อนุญาต ตามพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๘ การใช้อำนาจตามกฎหมาย/การให้บริการตามภารกิจ การจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารงานบุคคลมาพิจารณาและให้ค่าคะแนนความเสี่ยงการทุจริต โดยพิจารณาจาก ๒ ปัจจัย คือ โอกาสที่จะเกิดการทุจริต (Likelihood) ความรุนแรงของผลกระทบ (Impact) เพื่อนำมาจัดลำดับความรุนแรงของความเสี่ยงการทุจริต (Risk Score) ว่าอยู่ในระดับสูงมาก สูง ปานกลาง หรือต่ำ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ การระบุความประเด็นความเสี่ยงการทุจริตในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสินบน การให้คะแนนความเสี่ยงการทุจริต และระดับความรุนแรงของความเสี่ยงการทุจริต

ประเด็นความเสี่ยงการทุจริตในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสินบน					
ที่	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ประเด็น/เหตุการณ์ ความเสี่ยงการทุจริต	Risk Score (L x I)		
			Likelihood	Impact	Risk Score
การอนุมัติ อนุญาต ตามพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๘ กระบวนการงาน : การพิจารณาออกใบอนุญาตใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ ตามพระราชบัญญัติสัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๘					
๑	การพิจารณาออกเลขที่ใบอนุญาต	กรณี ที่ ผู้ยื่นคำขอต้องการได้รับใบอนุญาตอย่างเร่งด่วน อาจมีการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่เพื่อให้กระบวนการออกใบอนุญาตฯ เร็วขึ้น	๒	๒	๔ (ต่ำ)
การใช้อำนาจตามกฎหมาย/การให้บริการตามภารกิจ กระบวนการงาน : การพิจารณาข้อเสนอโครงการ ทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรม					
๑	การพิจารณาข้อเสนอโครงการเบื้องต้น / การตรวจสอบข้อเสนอโครงการวิจัย	การเรียกรับผลประโยชน์กับนักวิจัย เพื่อใช้ดุลพินิจการพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัยเบื้องต้น ให้กับพวกพ้องของเจ้าหน้าที่	๑	๔	๔ (สูง)
๒	การแต่งตั้งคณะผู้ตรวจสอบทางวิชาการ/ผู้ทรงคุณวุฒิ/คณะทำงานฯ	การนำญาติ พี่น้อง หรือพวกพ้องมาแต่งตั้งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้ตรวจสอบทางวิชาการเพื่อผลประโยชน์ในการพิจารณาข้อเสนอโครงการ	๒	๒	๔ (ต่ำ)
๓	การพิจารณาข้อเสนอโครงการ/การพัฒนาข้อเสนอโครงการ	การเรียกรับผลประโยชน์กับนักวิจัย เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ตรวจสอบทางวิชาการใช้ดุลพินิจการพิจารณา/พัฒนาข้อเสนอทางวิชาการ เพื่อให้ได้รับการอนุมัติโครงการ	๒	๒	๔ (ต่ำ)
การจัดซื้อจัดจ้าง กระบวนการงาน : การจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ (e-bidding)					

ประเด็นความเสี่ยงการทุจริตในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสินบน					
ที่	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ประเด็น/เหตุการณ์ ความเสี่ยงการทุจริต	Risk Score (L x I)		
			Likelihood	Impact	Risk Score
๑	การนำประกาศและเอกสาร จ้างด้วยวิธีประกวดราคา อิเล็กทรอนิกส์เผยแพร่ใน ระบบเครือข่ายสารสนเทศ ของกรมบัญชีกลางและ หน่วยงาน	มีการนำเอกสารให้พวกพ้องก่อนที่จะ ทำการเผยแพร่เอกสารประกาศ ประกวดราคา	๒	๒	๔ (ต่ำ)
๒	การตรวจรับพัสดุ	คณะกรรมการตรวจรับพัสดุ ตรวจรับ พัสดุที่ไม่เป็นไปตามคุณลักษณะและ พัสดุไม่ได้มาตรฐาน ซึ่งอาจมีการ เรียกรับเงิน สินบน หรือเปอร์เซ็นต์ จากการตรวจรับพัสดุ	๒	๕	(๑๐) สูงมาก
การบริหารงานบุคคล					
กระบวนการ : การสรรหา/คัดเลือกบุคลากรสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ					
๑	การสรรหา/คัดเลือก ข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้างโครงการ	การเอื้อประโยชน์แก่ตนเองและพวก พ้อง	๒	๒	๔ (ต่ำ)

ขั้นตอนที่ ๕ การจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงการทุจริต

เป็นขั้นตอนการนำความเสี่ยงการทุจริตมาพิจารณาจัดทำแผนบริหารจัดการความเสี่ยงการ
ทุจริต เพื่อกำหนดมาตรการหรือแนวทางในการป้องกัน ควบคุม และลดโอกาสความเสี่ยงการทุจริต ดังนี้
ตารางที่ ๕.๑ แผนบริหารจัดการความเสี่ยงการทุจริต

ที่	ประเด็น/เหตุการณ์ความเสี่ยงการทุจริต	ระดับของ ความเสี่ยง	มาตรการในการป้องกันความเสี่ยง
การอนุมัติ อนุญาต ตามพระราชบัญญัติการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๘ กระบวนการ : การพิจารณาออกใบอนุญาตใช้สัตว์เพื่องานทางวิทยาศาสตร์ ตามพระราชบัญญัติสัตว์เพื่องาน ทางวิทยาศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๘			
๑	กรณีที่ยื่นคำขอต้องการได้รับใบอนุญาต อย่างเร่งด่วน อาจมีการให้สินบน แก่เจ้าหน้าที่ เพื่อให้กระบวนการออก ใบอนุญาตฯ เร็วขึ้น	ต่ำ	อบรมส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรม องค์ ความรู้ด้านการป้องกันการทุจริตและการ ส่งเสริมวัฒนธรรมสุจริตให้กับบุคลากรที่ เกี่ยวข้อง
การใช้อำนาจตามกฎหมาย/การให้บริการตามภารกิจ			
กระบวนการ : การพิจารณาข้อเสนอโครงการ ทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรม			
๑	การเรียกรับผลประโยชน์กับนักวิจัย เพื่อ ใช้ดุลพินิจการพิจารณาข้อเสนอ	สูง	

ที่	ประเด็น/เหตุการณ์ความเสี่ยงการทุจริต	ระดับของความเสี่ยง	มาตรการในการป้องกันความเสี่ยง
	โครงการวิจัยเบื้องต้น ให้กับพวกพ้องของเจ้าหน้าที่		๑. กำหนดแนวทางหลักเกณฑ์การดำเนินงาน do and don't ของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการทุนวิจัย
๒	การนำญาติ พี่น้อง หรือพวกพ้องมา แต่งตั้งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้ตรวจสอบทางวิชาการเพื่อผลประโยชน์ในการพิจารณาข้อเสนอโครงการ	ต่ำ	๒. มีการตรวจสอบจากหน่วยตรวจสอบภายใน
๓	การเรียกรับผลประโยชน์ กับนักวิจัย เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้ตรวจสอบทางวิชาการใช้ดุลพินิจ การพิจารณา/พัฒนาข้อเสนอทางวิชาการ เพื่อให้ได้รับการอนุมัติโครงการ	ต่ำ	
การจัดซื้อจัดจ้าง			
กระบวนการ : การจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ (e-bidding)			
๑	มีการนำเอกสารให้พวกพ้องก่อนที่จะทำการเผยแพร่เอกสารประกาศประกวดราคา	ต่ำ	อบรมเจ้าหน้าที่พัสดุเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรม
๒	คณะกรรมการตรวจรับพัสดุ ตรวจรับพัสดุที่ไม่เป็นไปตามคุณลักษณะและพัสดุไม่ได้มาตรฐาน ซึ่งอาจมีการเรียกรับเงินสินบน หรือเปอร์เซ็นต์จากการตรวจรับพัสดุ	สูงมาก	๑. คณะกรรมการตรวจรับพัสดุต้องดำเนินการตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง และต้องศึกษาหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญาอย่างละเอียด รอบคอบ ๒. คณะกรรมการตรวจรับพัสดุ ต้องมีการวางแผนและจัดประชุม เพื่อตรวจรับพัสดุให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ ตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้าง ๓. มีการตรวจสอบจากหน่วยตรวจสอบภายใน
การบริหารงานบุคคล			
กระบวนการ : การสรรหา/คัดเลือกบุคลากรสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ			
๑	การเอื้อประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้อง	ต่ำ	๑. กำหนดระเบียบ แนวทางและหลักเกณฑ์การบริหารงานบุคคลากร วช ให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม ๒. ผู้ที่มีอำนาจในการบรรจุแต่งตั้งจะต้องควบคุม กำกับ ดูแล ผู้รับผิดชอบงานบริหารทรัพยากรบุคคล บังคับบัญชาการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระเบียบและหลักธรรมาภิบาลอย่างเคร่งครัด